

До разової спеціалізованої вченої ради у
Національному університеті
«Київський авіаційний інститут»

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри фінансових технологій та бізнесу
доктора економічних наук, професора
БЕЛІНСЬКОЇ Яніни Василівни

на дисертацію КУРГАНСЬКОГО Антона Сергійовича на тему
«Фінансова реструктуризація кредитної заборгованості
клієнтів банківських установ», подану на здобуття ступеня
доктора філософії
в галузі знань 07 – «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування»

Актуальність теми дослідження. У контексті воєнного стану в Україні питання неплатоспроможності позичальників, як фізичних, так і юридичних осіб, набуло особливої актуальності. Руйнування промислових об'єктів та житлової інфраструктури, скорочення ділової активності, зниження рівня зайнятості й доходів населення помітно впливають на якість кредитних портфелів банків. За таких умов механізми фінансової реструктуризації проблемної заборгованості стають важливим інструментом для підтримки стабільності банківської системи, забезпечення діяльності фінансових установ та відновлення кредитоспроможності клієнтів.

На актуальність цієї теми вказує необхідність знайти збалансовані рішення, що враховують інтереси держави, кредиторів та боржників, уникаючи зростання частки проблемних активів (NPL). Для повернення довіри до фінансового сектору в умовах війни активно впроваджуються державні програми підтримки. Серед них – кредитні канікули, пільгові позики, урядові гарантії та ініціативи Національного банку України щодо пом'якшення регуляторних норм. Зі свого боку, банки застосовують адаптивні механізми управління кредитними ризиками, такі як відтермінування платежів, перегляд і реструктуризація графіків погашення, пролонгація договорів, зниження процентних ставок або часткове списання боргів. Злагоджена співпраця між державою, банками та їх клієнтами

має вирішальне значення для ефективності цих заходів. Результат таких зусиль безпосередньо впливає на стійкість банківської системи, фінансове оздоровлення бізнесу та підвищення добробуту громадян. Тому вивчення механізмів фінансової реструктуризації проблемних боргів є надзвичайно важливим у поточних умовах. Це дозволяє створювати ефективні антикризові інструменти, вдосконалювати практику кредитної політики банків і сприяти економічному відновленню країни у післявоєнний період.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до державних науково-дослідних тем кафедри фінансів, обліку та оподаткування: «Функціональні складові моделі фінансового забезпечення сталого розвитку авіаційної галузі України» (номер реєстрації 0119U103609, 01.2020 - 31.12.2023), у рамках якої дисертантом удосконалено механізми фінансової реструктуризації кредитної заборгованості клієнтів банківських установ, об'єктом якого є користування послугами повітряного транспорту та аеропортів; «Механізми фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення національної економіки» (номер реєстрації 0124U001523, 02.2024 - 31.12.2025), у рамках якої дисертантом запропоновано методичний підхід до удосконалення фінансової реструктуризації кредитної заборгованості клієнтів банківських установ.

Наукова новизна представлених результатів полягає у формуванні та вдосконаленні теоретико-методичних підходів до підвищення ефективності процесу фінансової реструктуризації кредитної заборгованості клієнтів банків. Основні результати дослідження, що демонструють наукову новизну і висуваються для захисту наукової роботи, включають:

- модифіковано методичний підхід до реструктуризації боргів за кредитами, що враховує не лише традиційні інструменти, але й оцінку платоспроможності клієнтів, прогнозування ризиків невиконання зобов'язань, а також оптимізацію умов реструктуризації через коригування термінів, гнучкі процентні ставки та адаптивний графік погашення;

- розроблено інтегрований підхід до механізмів фінансової реструктуризації проблемної заборгованості. Він базується на ризик-орієнтованій моделі з використанням ключових показників (PD, LGD, EAD), етапного управління кредитними ризиками і їх адаптації до кризових умов, включно з викликами воєнного стану;

- запропоновано формалізовані механізми реструктуризації проблемних кредитів, що передбачають використання цифрових технологій, інтеграцію банківського та фінансового менеджменту, а також урахування макроекономічних і інституційних факторів, зокрема кризових явищ в економіці країни;

- створено вдосконалену аналітичну модель управління проблемними кредитами, засновану на системі раннього попередження про ризик дефолту та механізмах адаптивної реструктуризації. Ця модель покращує ефективність управління кредитними ризиками завдяки моніторингу стану проблемної заборгованості та контролю за виконанням реструктуризаційних угод;

- переглянуто концептуальне визначення проблемної заборгованості, яке враховує питання фінансової реорганізації клієнтів, ефективність управління ризиками та макроекономічну ситуацію. Встановлено відмінності між поняттями "проблемні кредити" і "непрацюючі кредити". Зазначено, що перше охоплює ширший спектр позик з ризиком неповернення, тоді як друге визначає кредити, які не генерують доходів;

- сформовано новий методичний підхід для виявлення причин виникнення проблемних і непрацюючих кредитів. Специфіка методу полягає у врахуванні як об'єктивних (економічна нестабільність, інфляція, законодавчі прогалини тощо), так і суб'єктивних чинників (платоспроможність позичальників, якість оцінки ризиків) у контексті аналізу стану кредитного портфеля банків;

- запропоновано систему індикаторів оцінки та управління проблемними і непрацюючими кредитами. Підхід спрямований на зміцнення ліквідності банків, запобігання втратам та стабілізацію банківської системи за допомогою фінансової реструктуризації як інструменту антикризового управління;

- розроблено поведінковий підхід до фінансової реструктуризації боргових зобов'язань клієнтів банків. Він передбачає комбінацію елементів поведінкової економіки, ризик-орієнтованого менеджменту та фінансової реабілітації, акцентуючи увагу на створенні персоналізованих сценаріїв реструктуризації. Цей підхід враховує не лише фінансові показники клієнта, але і його соціальні та психологічні особливості, динаміку грошових потоків та зовнішні чинники (наприклад, воєнні ризики).

Загалом результати дослідження спрямовані на покращення існуючих практик управління фінансовою реструктуризацією проблемною кредитною заборгованістю.

Значущість результатів дисертації для науки і практики. Дисертація є комплексною науковою працею, в якій здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає в удосконаленні фінансової реструктуризації проблемної кредитної заборгованості клієнтів банківських установ.

Рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, активно застосовуються Міністерством освіти і науки України під час організації тендерних процедур для здійснення публічних закупівель. Національний банк України використовує ці рекомендації для впровадження гібридної моделі державного нагляду, що поєднує антикризові послаблення із пруденційними нормами, враховуючи особливості стану грошово-кредитного ринку в умовах воєнного часу. АТ «ОТП Банк» на основі результатів дослідження готує внутрішні методичні рекомендації та регламенти, організовує навчальні семінари та тренінги для своїх співробітників. Це сприяє підвищенню їхньої професійної компетентності у сфері управління кредитними ризиками. У свою чергу, АТ «Піреус Банк МКБ» завдяки впровадженню напрацювань дисертації покращує ефективність своєї кредитної діяльності, знижує рівень проблемних кредитів, оптимізує внутрішні бізнес-процеси, а також розвиває практичні навички працівників у сфері кредитного ризик-менеджменту. Підприємство ТОВ «Діар-Логістик» застосувало розроблений алгоритм порівняння варіантів пролонгації кредиту та корекції графіка платежів, що дало змогу обрати найвигіднішу

економічно стратегію при переговорах з обслуговуючим банком. Тим часом ТОВ «Балкан Косметикс» інтегрувало систему внутрішнього моніторингу фінансових показників на основі критеріїв, запропонованих у дисертації. Це допомагає банкам своєчасно виявляти потенційні ознаки фінансової нестабільності та вживати превентивних заходів.

Зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. Відзначаючи високий теоретичний рівень дисертації, його практичну значимість та наукову новизну, слід акцентувати увагу на дискусійних положеннях і зауваженнях:

1. У дисертації економічну сутність фінансової реструктуризації кредитної заборгованості клієнтів банківських установ визначено для умов воєнного стану. При цьому враховуються екзогенні шоки (стор. 34), зовнішні фактори (стор. 32, 132), зовнішні проблеми (стор. 72), чинники зовнішнього середовища (стор. 114). Потрібно розмежувати загальні поняття в частині загального і специфічного їх впливу на зміст фінансової реструктуризації.

2. Сутність, організацію і методику стрес-тестування кредитного портфеля дисертантом розглянуто у теоретичному плані. Проте на практиці автор не наводить умовну програму стрес-тестування проблемної кредитної заборгованості клієнта реальної банківської установи.

3. На рис. 2.7 «Проблеми урегулювання проблемної кредитної заборгованості банківських установ» (стор. 88) серед основних напрямків вирішення проблем вказано фінансову реструктуризацію боргів. Доцільно уточнити, чим фінансова реструктуризація боргів відрізняється від інших видів фінансової реструктуризації.

4. У табл. 3.3 «Інструменти клієнт-орієнтованого підходу до фінансової реструктуризації проблемної кредитної заборгованості банківських установ» (стор. 129) наведено обмежений перелік інструментів. Зокрема, не враховано наступні інструменти: пролонгація кредиту, консолідація боргу, валютна реструктуризація, індивідуальні програми реструктуризації, поведінковий моніторинг позичальника, фінансове консультування клієнтів, цифрові

сервіси реструктуризації, програми лояльності, ризик-реабілітаційні механізми.

Загальний висновок. Дисертація Курганського Антона Сергійовича на тему «Фінансова реструктуризація кредитної заборгованості клієнтів банківських установ», підготовлена на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 07 – «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування» свідчить про те, що роботу виконано на високому теоретичному і методологічному рівні та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 Про затвердження Вимог до оформлення дисертації, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Дисертація є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукові завдання, які мають істотне значення для науки управління та адміністрування в частині фінансової реструктуризації кредитної заборгованості клієнтів банківських установ, а її автор – Курганський Антон Сергійович - заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Рецензент:

Професор кафедри фінансових технологій та бізнесу
Національного університету «КАІ»,
доктор економічних наук, професор

Я.В. Белінська